

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén – Industripolitiken i ett utvidgat Europa”

(KOM(2002) 714 slutlig)

(2003/C 234/18)

Den 12 december 2002 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda meddelande.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 25 juni 2003. Föredragande var John Simpson.

Vid sin 401:a plenarsession den 16 och 17 juli 2003 (sammanträdet den 17 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén röst följande yttrande med 113 röster för, inga röster emot och 1 nedlagd.

1. Sammanfattning

1.1. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar kommissionens initiativ att utarbeta och offentliggöra detta meddelande om industripolitiken i ett utvidgat EU.

1.2. Meddelandet ger upphov till två olika frågeställningar som hänger samman med varandra. För det första är det lägligt att se över ett antal frågor som berör EU:s industri. För det andra är det lämpligt att i samband med förberedelserna inför utvidgningen diskutera utvidgningens följder för industrin (både inom det aktuella EU och i de länder som är på väg att bli medlemmar).

1.3. EESK uppskattar att meddelandet i huvudsak ger en övergripande bild av de aktuella frågorna. Avsikten med meddelandet är inte att föreslå detaljerade politiska åtgärder. Den logiska följden är dock att kommissionen nu följer upp de politiska konsekvenserna och antar en aktiv politik till stöd för industriell utveckling. EESK kan då erbjuda kommissionen sin erfarenhet och sina yttranden.

1.4. Även om EESK betraktar detta meddelande som ett positivt bidrag, oroar vi oss för att övergången till ett utvidgat EU kommer att bli svårare än vad kommissionen väntar sig. Kommissionen bör därför noga övervaka de väntade följderna av utvidgningen och se över åtgärder som kan vara lämpliga för att motverka oacceptabla konsekvenser.

1.5. Kommittén håller med om att man bör använda industripolitiska verktyg som tar hänsyn till kandidatländernas särskilda behov. Hur dessa särskilda behov identifieras och hur

kommissionen reagerar på dem kommer att få avgörande betydelse under de kommande åren.

1.6. EESK hyser oro för att man har underskattat utvidgningens följder på ett antal områden.

1.7. En viktig aspekt när det gäller utvidgningen av inre marknaden är att infrastrukturbyggnaden i många av de nya medlemsstaterna fortfarande släpar efter i förhållande till resten av EU. EESK rekommenderar att man gör en bedömning av prioriteringar och finansieringsmekanismer (med ett fastställt bidrag från gemenskapens sida) i syfte att modernisera centrala delar av infrastrukturen inklusive de transeuropeiska näten.

1.8. Trots att detta påpekande gjorts många gånger, kvarstår faktum att en av de viktigaste faktorerna för att förbättra ramarna för industripolitiken är att man inom EU:s nuvarande 15 medlemsstater genomför många av de åtgärder som ännu inte fullbordats när det gäller att skapa en inre marknad.

1.9. EESK ser positivt på att kommissionen vill granska de sektorer som står inför särskilda ekonomiska problem för att se om det finns anledning till extra (särskilda vertikala) politiska åtgärder när det gäller att stödja en hållbar tillväxt.

1.10. EESK menar att lokala gränsöverskridande snedvridningar sannolikt kan förekomma i gränsregioner som en del av anpassningsprocessen i anslutning till en utvidgad gemenskap, och att svaret på denna utveckling bör vara ett delat ansvar. Gemenskapen måste utnyttja de erfarenheter och den sakkunskap som förvärvats genom Interregprogrammen (och andra specifika initiativ av denna typ) och fastställa möjligheterna för lokala statliga organ att vidta åtgärder.

1.11. Kommissionens meddelande är intressant på så vis att det ställer upp ramarna för en ökad förståelse för de faktorer som påverkar industrins utveckling inom gemenskapen. Det grundläggande budskapet i detta meddelande, som får EESK:s stöd, är att man i anslutning till industrins, näringslivsorganisationernas, de lokala och regionala myndigheternas, de nationella myndigheternas och gemenskapens gemensamma ansträngningar måste bekräfta och uppfylla behovet av att bevara och förstärka industrins konkurrenskraft i en miljö som möjliggör en hållbar och livskraftig framtid.

1.12. EESK välkomnar det förslag i meddelandet som syftar till att lansera en fortlöpande översyn av all EU-politik som påverkar industrin. Kommittén uppskattar denna positiva omorientering när det gäller att utforma politiken och stöder förslaget att använda utvärderingsmetoder som baserar sig på konsekvensanalyser.

1.13. Dialogen med EESK, inklusive arbetsmarknadens parter, kommer att få central betydelse då man åter fäster större vikt vid industripolitikens bidrag.

1.14. Kommissarie Erkki Liikanen har beskrivit detta kommissionsmeddelande som ett första steg i en större process där industrin åter kommer att hamna på den politiska dagordningen. Denna inställning välkomnas av EESK.

2. Inledning

2.1. EU fortsätter att i mycket hög grad vara beroende av industrins styrka och livskraft, och industrisektorn bidrar avsevärt till unionens ekonomiska utveckling. Sektorns styrka och tillväxt är avhängig av dess konkurrenskraft, och denna beror i sin tur på ledningen och personalen inom enskilda företag samt på stödet från offentliga organ, medlemsstaternas regeringar och gemenskapsinstitutionerna.

2.2. En framgångsrik industriell struktur har varit och kommer även i fortsättningen att vara en viktig del av den europeiska ekonomin. Det råder därför inte någon större tvekan om att EU bör genomföra grundliga analyser av de faktorer som påverkar utvecklingen av de industriella sektorerna i syfte att informera politiker och beslutsfattare både i gemenskapen som helhet via gemenskapsinstitutionerna och inom medlemsstaterna.

2.3. I meddelandets inledning betonas det att "Industripolitiken spelar en viktig roll i EU:s strävan att uppnå Lissabon- och Göteborgsmålen" och att en omprövning av politiken är "lämplig för att se till att EU har de verktyg som krävs för att tillgodose behoven i ett utvidgat EU" ⁽¹⁾.

2.4. Industripolitiken har flera dimensioner. Många aspekter i den ekonomiska politiken på EU-nivå och nationell nivå bidrar till utformningen av industripolitiken. Vissa industripolitiska frågor sammanfaller med eller överlappar andra politiskområden. Viktiga exempel är de ansträngningar som görs för att skapa en verklig inre marknad, insatserna för att säkerställa en effektiv och rättvis konkurrenspolitik, stärkandet av lämpliga strategier för yttre handelsförbindelser (särskilt som de påverkar traditionella sektorer såsom textil- och stålsektorn samt varvsindustrin), insatserna för att främja tillämpningen av en intensivare forsknings- och utvecklingspolitik, avregleringen av marknaden genom ökade möjligheter till offentlig upphandling samt olika aspekter på miljö-, social- och sysselsättningspolitiken.

2.5. Man skulle kunna framföra argumentet att den bästa utgångspunkten för en framgångsrik industri i EU är att det finns en effektiv, växande inre marknad – som inom kort kommer att bli världens största inre marknad – som ger samtliga producenter skalfördelar och bevarar rättvisa konkurrensregler för samtliga aktörer utan hänsyn till nationella gränser.

2.6. Industripolitiken är inte bara viktig och relevant för tillverkningsindustrin. Man måste inse att en stor del av de politiska åtgärder som är en förutsättning för framgång får konsekvenser för andra sektorer, däribland tjänstesektorn, och man bör ta hänsyn till att det ömsesidiga beroendet inom tillverknings- och tjänstesektorerna ökar.

2.7. För att helt och hållet kunna utnyttja inre marknadens potential bör den ekonomiska politiken därför inriktas på att öka tillväxten inom EU så att bland annat marknaden för industriprodukter växer.

2.8. Målsättningen för industripolitiken bör vara att (1) skapa en konkurrenskraftig europeisk marknad utan snedvridningar och störningar som splittrar marknaden, (2) främja gynnsamma villkor för en ökad produktivitet genom att stärka och utnyttja möjligheterna till innovation och nya former av företagsorganisation och (3) öka EU-företagens konkurrenskraft inom företaget i EU.

⁽¹⁾ KOM(2002) 714 slutlig.

2.9. Det finns ett antal mycket olika beröringspunkter mellan industripolitiken och andra EU-initiativ som påverkar hela gemenskapen, de nationella regeringarnas åtgärder och institutionella system inom medlemsstaterna. Ett rationellt och samordnat tillvägagångssätt som löser de spänningar som finns inom och mellan dessa beröringspunkter är därför viktigt för att industrin skall utvecklas effektivt.

2.10. Att bli "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi" förutsätter att det inom EU finns en gemensam ekonomi där de hinder som återstår för att inre marknaden skall kunna fullbordas har avskaffats. Det krävs också att näringslivet bidrar till denna process.

2.11. I slutsatserna från Lissabon och Göteborg summeras den önskan som finns om att industripolitiken skall bidra till en hållbar ekonomisk utveckling som tar hänsyn till följderna för den sociala sammanhållningen och som bidrar till ett bättre miljöskydd.

3. Kommissionens översyn

3.1. I kommissionens översyn av industripolitiken anges uttryckligen att konkurrenspolitiken är avgörande för målen i slutsatserna från toppmötet i Lissabon, där det betonas att Europeiska unionen behöver en kunskapsbaserad ekonomi. Man bekräftar också i detta hänseende betydelsen av att tillverkningsindustrins konkurrenskraft upprätthålls och utvecklas.

3.2. Syftet med kommissionens översyn är bland annat att utreda om den industripolitik som tillkommit och utvecklats efter 1990 fungerar när förhållandena förändras i och med en ökad globalisering, utvidgningen och målet om en hållbar utveckling.

3.3. Trots att det inte anges uttryckligen i meddelandet innebär en sådan analys att man nu har tillfälle att ompröva vad industripolitiken huvudsakligen skall bestå av och uppnå ett större potentiellt tillskott i och med utvidgningen av gemenskapen.

3.4. Kommissionen identifierar fyra nyckelfaktorer för förstärkt konkurrenskraft hos industrin som förtjänar särskild uppmärksamhet: kunskap, innovation, entreprenörskap och främjandet av en hållbar utveckling. När det gäller den första

faktorn beskriver kommissionen den utveckling som leder till ett behov av kunskaphöjande investeringar i utbildning och forskning. När det gäller innovationer betonar kommissionen att det krävs nydanande insatser inom alla ekonomiska sektorer, samtidigt som vissa förutsättningar måste finnas för att innovationer skall stimuleras. I fråga om entreprenörskap finns det enligt kommissionen en ovilja hos alltför många européer att ta på sig den risk som företagande innebär (vilket är kommissionens bedömning). Kommittén anser emellertid att det är tveksamt om utrymmet för ökat entreprenörskap bör betonas inom ramen för en allmän ambition, eller om det rör sig om en specifik möjlighet för en mindre grupp människor, varav endast ett fåtal tidigare varit arbetslösa. För att betona betydelsen av hållbar industriproduktion uppmärksammar kommissionen lämpliga initiativ som främjar produktions- och konsumtionsmönster som är förenliga med en hållbar utveckling.

3.5. EESK konstaterar att tyngdpunkten i analysen förefaller ligga på att industripolitiken vanligtvis bör ha främst en horisontell karaktär och syfta till att ge så gynnsamma ramvillkor som möjligt för industrins konkurrenskraft. Man tar hjälp av näringspolitiska instrument som gör det möjligt för företagare att ta initiativ och utnyttja sina idéer och möjligheter.

3.6. Den horisontella karaktären innefattar all relevant gemenskapspolitik för konkurrens, utveckling av den inre marknaden, främjande av forskning och utveckling, investering i utbildning samt frågor om handelsvillkor och hållbar utveckling. Därmed innebär Lissabonagens mål att EU får utmärkta ramvillkor för att förverkliga olika aspekter på en framtidsinriktad och övergripande industripolitik både på nationell nivå och EU-nivå.

3.7. Kommissionen anger, vilket kan vara av stor betydelse, att industripolitiken kan behöva tillämpas med hänsyn tagen till specifika behov inom särskilda sektorer. Den horisontella politiken skulle då anpassas särskilt för utvalda sektorer. Denna anpassning till särskilda tillfälliga behov kan beskrivas som en vertikal tillämpning av sektorspecifika åtgärder. Sektorspecifika åtgärder får inte ge orättvisa fördelar för vissa sektorer jämfört med andra (även om krafterna i ekonomin förändras så att impopulära effekter uppstår), men är berättigade i den utsträckning ramvillkoren behöver vara delvis sektorspecifika. När politiken utformas måste man ta hänsyn till dessa aspekter, så att man har möjlighet att ge väl avpassat stöd under så lång tid som krävs för att nödvändiga förändringar skall kunna genomföras.

3.8. Kommissionens syfte med meddelandet är "att det skall tjäna som utgångspunkt för en prövning om industripolitiken tillämpas på ett lämpligt och avvägt sätt". Detta innebär emellertid att medlemsstaterna kan behöva se över sin industripolitik utifrån de principer kommissionen har ställt upp.

3.9. Kommittén ser fram emot att bidra till en sådan översyn.

4. Allmänna kommentarer

4.1. EESK ställer sig bakom de grundläggande principerna om en industripolitik som bygger på konkurrensfrämjande ramar som ger framåtsträvande företag möjlighet att hävda sig i konkurrensen på världsmarknaden. EESK ser även positivt på framstegen i förverkligandet av den inre marknaden i Europa, som gör det lättare för företag att få tillträde till marknader (även om det inte är utan begränsningar) i de 15 medlemsstaterna och inom kort inom 25 och senare eventuellt 27 medlemsstater. Dessa konkurrensfrämjande ramvillkor som bland annat ger fördelaktigt tillträde till den inre marknaden och växande globala marknader skapar emellertid både möjligheter och hot, i och med att utlandsägda företag kan välja att etablera sig inom den inre marknaden.

4.1.1. EU:s utvidgning innebär inte bara att man behöver utreda vilka effekter industripolitiken får för 25 (eller 27) medlemsstater. Utvidgningen ger ökade skillnader, strukturella olikheter och sociala och kulturella skillnader som kan göra det svårare att nå enighet om politiken. Under det senaste decenniet har anslutningsländerna ökat konkurrensen mellan de 25 länderna, särskilt genom olika skattefördelar för företag. Det finns exempel där företag flyttat från en medlemsstat till en annan, bland annat på grund av en ofördelaktig konkurrenssituation till följd av statliga stöd.

4.1.2. När man skall skapa nya åtgärder för att stödja industrins utveckling krävs en noggrann analys och utvärdering av framgångar och misslyckanden i samband med åtgärder från tidigare år. En sådan utvärdering skulle ge en stabil grund för kommissionens kommande rekommendationer.

4.2. Gemenskapens roll är att förstärka effekterna av den inre marknaden genom att man utvecklar och genomför olika politiska åtgärder av horisontell karaktär. EESK kan utan tvekan bekräfta betydelsen av de huvudsakliga kategorierna av ramvillkor⁽¹⁾ Dessa omfattar regelverket avseende generella

marknadsvillkor (med bland annat handelsrätt, konkurrensrätt, skattemässiga och arbetsrättsliga regler och immateriell äganderätt), regler för standarder för vissa varor och tjänster, institutioner som gör det möjligt för marknaden att fungera, och villkor som ger en grundläggande makroekonomisk ram eller politisk stabilitet.

4.3. En övergripande politik består i huvudsak av följande:

- a. Förverkligande av den inre marknaden.
- b. Förstärkning av innovationspolitiken generellt eller för vissa sektorer samt andra initiativ på området för forskning och utveckling.
- c. Främjande av företagskluster.
- d. Ansträngningar för att stärka territoriell och social sammanhållning.
- e. Instrument för att främja den sociala dialogen.
- f. Ökad social sammanhållning, särskilt genom förbättrad yrkesutbildning.
- g. Stöd för tjänster i allmänhetens intresse.
- h. Förbättring av den fysiska infrastrukturen.
- i. Åtgärder som syftar till att öka antalet studenter som väljer vetenskapliga och tekniska ämnen, ingenjörsutbildningar och företagsrelaterade utbildningar.
- j. Främjande av företagsfinansiering.

4.4. Framgången under de senaste femtio åren har sin grund i att dessa villkor har varit accepterade inom hela gemenskapen. Trots det finns det mycket kvar att uppnå. En stor del av de åtgärder som krävs för att villkoren skall uppfyllas ligger inom medlemsstaternas ansvarsområde (exempelvis införlivande i nationell lagstiftning) och på områden där medlemsstaterna agerar genom Europeiska unionens råd (genom att anta lämpliga gemenskapspolitiska åtgärder).

4.5. EESK noterar kommissionens slutsats att "även om näringslivet i de blivande medlemsstaterna i stort sett är redo att konkurrera i ett utvidgat EU kommer en djupare integration ofrånkomligen att medföra en del lokala problem." Det kommer att krävas ytterligare omstruktureringar, särskilt inom stålsektorn. Kommittén är dock oroad över de sociala konsekvenser som förlusten av arbetstillfällen medför. Kommissionen konstaterar även att kostnaderna för en anpassning till gemenskapens regelverk, särskilt miljölagstiftningen, kan få negativa kortsiktiga konsekvenser för kostnadsstrukturen i näringslivet.

(1) Som anges i avsnitt V.2.1 s. 21 ff i den svenska versionen.

4.6. I och med dessa risker behövs fler sektorspecifika åtgärder på EU-nivå, för att det skall växa fram mer konkurrenskraftiga företag och eftersom anpassningen kan bli besvärlig och kännbar för många företag och deras anställda.

4.6.1. Mot bakgrund av problemen inom banksektorn, Basel II-diskussionen och rent allmänt mot bakgrund av kapitalmarknadsfinansieringens ökade betydelse, är företagets finansiering och en fungerande europeisk kapitalmarknad av stor betydelse för den europeiska industrin. Därför måste denna fråga uppmärksammas och instrument för företagets finansiering främjas.

4.7. En viktig samhällsaspekt av utvidgningen som man måste ta hänsyn till är i vilken utsträckning grundläggande antaganden baserade på mogna marknadsekonomier skall förväntas gälla även i de nya medlemsstaterna. Det kulturella arvet i en mogen marknadsekonomi innebär exempelvis att lagstiftningsramen är anpassad till moderna företag, att en stark entreprenörskultur betraktas som viktig och att man accepterar att näringsverksamhet innebär risktagande.

4.8. EU-institutionerna måste ta hänsyn till dessa aspekter och eventuella spänningar som de ger upphov till.

4.9. EESK är inte helt övertygad om att "utvidgningen på det hela taget redan är en realitet för industrin och har skapat många möjligheter". Argumentet att utvidgningen redan är en realitet är inte särskilt väl underbyggt, bland annat med tanke på att de nya medlemsstaterna inte har tagit till sig gemenskapens regelverk helt och hållet. Kommittén har lättare att instämma i att man bör tillämpa industripolitiska verktyg som tar hänsyn till kandidatländernas särskilda behov. Hur dessa särskilda behov identifieras och hur kommissionen reagerar på dem kommer att få avgörande betydelse under de kommande åren. Dessa särskilda behov omfattar bland annat investeringar, anpassning och modernisering för att möta nya möjligheter, och de sträcker sig längre än endast till kortsiktiga konkurrenskriterier.

4.10. EESK är särskilt oroad över att gemenskapens utvidgning kan innebära att mindre produktiva fabriker med högre kostnader i vissa sektorer förlorar stora marknadsandelar eller drabbas av finansiella förluster när de möter konkurrensen från etablerade EU-företag. Några sektorer inom det nuvarande EU kan å andra sidan möta konkurrens från företag med lägre

produktionskostnader i ett utvidgat EU. EU-institutionerna bör arbeta för att utforma en politik för hela EU som går ut på att man skall använda de mänskliga resurserna i alla 25 medlemsstater på bästa möjliga sätt. Då förhindrar man dessutom att det uppstår farhågor om att en kortsiktig politik skall ge orimliga kostnader för omskolning och förebyggande av sociala problem.

4.11. Utvidgningen kan också innebära att en del EU-företag blir mer livskraftiga även i en starkare (intern och extern) konkurrens om de får tillgång till förhållandevis billig välutbildad arbetskraft i de nya medlemsstaterna.

5. Särskilda kommentarer till meddelandet

5.1. Vissa delar av meddelandet kräver en mer kritisk granskning.

5.2. Det rör sig bland annat om följande:

- 1) Utvidgningens konsekvenser för industrin.
- 2) Behovet av att fullborda den inre marknaden, inbegripet att undanröja de återstående bristerna med avseende på övergripande åtgärder.
- 3) Fall där vertikala åtgärder kan vara motiverade eftersom de påverkar specifika sektorer.
- 4) Förändringar som påverkar industrin i gränsregionerna.
- 5) Vissa viktiga industripolitiska utmaningar.

I de följande avsnitten i det här yttrandet utreds dessa aspekter i tur och ordning.

5.2.1. Utvidgningens konsekvenser

5.2.1.1. Kommissionen konstaterar att kandidatländerna har gjort stora ansträngningar för att förbereda sig inför anslutningen både när det gäller institutioner och ramvillkor. Man noterar också att det finns stora skillnader inom vissa sektorer som kan leda till klagomål om lågpriskonkurrens eller, omvänt, till svårigheter att konkurrera på en större marknad.

5.2.1.2. Under förberedelserna inför utvidgningen har kommissionen förhandlat kring ett antal särskilda övergångsåtgärder som är lämpliga under den första tiden. Åtgärderna anges i de olika anslutningsfördragen och EESK anser att de ger en tillräcklig institutionell ram.

5.2.1.3. En av huvudfrågorna kommer att vara effekten av skillnader i teknik och produktivitet samt skillnader i arbetskraftskostnader.

5.2.1.4. Enligt EESK:s bedömning har kommissionen underskattat de anpassningar som behöver göras. Samtidigt har kommissionen, kanske för lättvindigt, överskattat industrins möjligheter att bli mer konkurrenskraftig genom omorganisation i en utvidgad gemenskap. Även om samordningsvinsterna med en utvidgad marknad bör vara positiva kan det förekomma en del problem de första åren efter anslutningen.

5.2.1.5. EESK föreslår att kommissionen tar upp dessa risker, och fäster särskild vikt vid de kommande medlemsstaternas behov och problem i samband med utformningen och genomförandet av industripolitiken.

5.2.1.6. EESK är orolig för att man har underskattat utvidgningens inverkan på ett eller flera av följande områden:

- Särskilda behov hos små och medelstora företag som blir mer konkurrensutsatta inom vissa sektorer och regioner.
- Utvidgningens inverkan som incitament för vissa företag att flytta till nya områden.
- Eventuell migration av människor som söker sysselsättning.
- Behovet av en ny strategi för tillämpning av tullar vid gemenskapens nya yttre gränser och åtgärder mot smuggling och förfalskning.

5.2.1.7. En viktig fråga när det gäller utvidgningen av den inre marknaden är att infrastrukturutbyggnaden i många av de nya medlemsstaterna fortfarande släpar efter i förhållande till resten av EU. EESK rekommenderar att man gör en bedömning av prioriteringar och finansieringsmekanismer (med ett fastställt bidrag från gemenskapens sida) i syfte att modernisera centrala delar av infrastrukturen inklusive de transeuropeiska näten. Samtidigt borde de större nationella näten moderniseras. Deras tjänster av allmänt intresse borde emellertid behållas.

5.2.1.8. Även om människor från kandidatländerna emigrerar därför att de söker arbete (5.2.1.6), får man inte bortse från att den demografiska utvecklingen i vissa medlemsstater leder till brist på kvalificerad arbetskraft. Detta har vidare och större konsekvenser på EU:s politiska åtgärder och påverkar utbildningen i hela gemenskapen.

5.2.2. Fullbordandet av den inre marknaden

5.2.2.1. Trots att detta påpekande gjorts många gånger, kvarstår det faktum att en av de viktigaste faktorerna för att förbättra ramarna för industripolitiken är att man inom EU:s nuvarande 15 medlemsstater genomför många av de åtgärder som ännu inte fullbordats när det gäller att skapa en inre marknad.

5.2.2.2. Dessa omfattar bland annat följande:

- (i) Införande av ett gemenskapspatent ⁽¹⁾.
- (ii) En effektiv konkurrenspolitik.
- (iii) Minskning eller avskaffande av oerättigat statligt stöd.
- (iv) Överenskommelse om åtgärder för en inre marknad för finansiella tjänster.
- (v) Harmonisering av skatter.
- (vi) Lämpliga strategier för att uppmuntra forskning och utveckling.
- (vii) Metoder för att öppna marknaden genom effektiva strategier för offentlig upphandling och samordnade strategier för försvarsupphandling.
- (viii) Överenskommen tillämpning av miljöpolitiken.
- (ix) Bättre erkännande av yrkeskvalifikationer.
- (x) Gemensam tullförvaltning vid EU:s yttre gränser.

5.2.2.3. Dessutom krävs stöd för en effektiv, öppen och garanterad marknad för en säker energiförsörjning och säkra transporttjänster. Dessa infrastrukturbehov borde stödjas genom att man upprättar lämpliga transeuropeiska nät som uppfyller den utvidgade unionens kapacitetsbehov.

5.2.2.4. När det gäller de nya medlemsstaterna är pressen att skapa en ram för industriell utveckling kopplad till att man måste anta och genomföra gemenskapens regelverk och sedan hålla jämna steg med den politiska utvecklingen och det politiska trycket.

5.2.2.5. Kommissionen har noterat att många av dessa stater måste vidta åtgärder när det gäller

- (a) standarder och tekniska bestämmelser,
- (b) äganderätt, inbegripet immateriell äganderätt,

⁽¹⁾ Rådet godkände ramen för införandet av ett gemenskapspatent den 3 mars 2003.

- (c) att harmonisera tillämpningen av bolagsrätt och respektera många olika företagsformer,
- (d) att avreglera energimarknaderna,
- (e) att skapa konkurrensvillkor för privatiserade företag,
- (f) att avskaffa vissa former av statligt stöd,
- (g) att tillåta utländska direktinvesteringar,
- (h) att stödja förutsättningar som kan bidra till att skapa och utveckla små och medelstora företag.

5.2.2.6. De första – kortsiktiga – kostnaderna för att följa miljölagstiftningen är av särskild betydelse, eftersom kostnaderna blir större i början.

5.2.2.7. Kommissionen är medveten om att det har funnits farhågor för att det skulle kunna bli en viss rubbning av produktionen inom sektorer dit man flyttat verksamheten för att uppnå lägre kostnader och löner i vissa av de central- och östeuropeiska länderna. Detta gäller framför allt inom textil- och konfektionsindustrin. Det kan också ske en rubbning på grund av att företag flyttar till platser i länder där kostnaderna är lägre. Kommissionen anser inte att dessa farhågor är särskilt stora eftersom de flesta förflyttningar som görs av dessa anledningar redan kan ha ägt rum⁽¹⁾. EESK är orolig för att denna tolkning kan visa sig vara alltför optimistisk.

5.2.2.8. Sådana processer är icke desto mindre en naturlig följd av den ökade globaliseringen av marknaden för industriprodukter.

5.2.3. Vertikala åtgärder påverkar särskilda sektorer

5.2.3.1. EESK håller med om fördelarna med att införa en politik som stöder snabbare industriell utveckling och vidareutveckling. Mot denna bakgrund stöder EESK ett förfarande där kommissionen inför särskilda strategier för nyckelsektorer och redogör för fördelarna med ytterligare investeringar och en sektorspecifik politik för forskning och utbildning.

5.2.3.2. Den svåraste aspekten när det gäller industripolitik är hur man skall hantera de särskilda omständigheter då marknadskonkurrens kan leda till önskat resultat.

5.2.3.3. För att motivera särskilda tillfälliga åtgärder kommer det sannolikt att krävas komplexa bedömningar på nationell nivå eller på gemenskapsnivå, vilket är vanligare i dagsläget. De olika branscherna måste ständigt anpassa sig

efter förändringar vad gäller marknadsvillkor, teknik och produktionsprocesser, användning av nyckelfärdigheter samt skiftande kostnadsstrukturer. Många svåra beslut kommer att bli nödvändiga till följd av de ändrade villkoren. Ofta motiveras de av att man vill erbjuda slutanvändarna eller mellanleden produkter på mer konkurrensmässiga villkor och bevara resurserna för kommande generationer. Reaktionen på ändrade villkor leder dessutom nästan lika oundvikligen till en risk för förlust av omsättning eller arbetstillfällen för dem som inte vill eller kan anpassa sig tillräckligt snabbt genom samråd inom ramen för en social dialog. För att möjliggöra planeringssäkerhet på medellång sikt och en viss förutsebarhet för industrin, bör kommissionen beakta denna aspekt i näringspolitiken.

5.2.3.4. Det är därför nödvändigt för arbetet inom kommissionen, medlemsstaternas regeringar och andra industripolitiska myndigheter att man utarbetar positiva åtgärder för att förstärka fördelarna med förändringen i stället för att bidra till att bibehålla en situation som inte är hållbar.

5.2.3.5. Kommissionen har många års erfarenhet av att lyssna på (men inte nödvändigtvis hålla med) företrädarna för olika sektorer, bl.a. varvs-, stål-, kol-, textil- och konfektionsindustrin.

5.2.3.6. Kommissionen uppger i sitt meddelande att stöd till stålindustrin bara har beviljats om det har åtföljts av stora kapacitetsnedskärningar och inte för att behålla den befintliga kapaciteten. Extra åtgärder har beviljats för att mildra omstruktureringens sociala effekter och för att stödja forskning och teknisk utveckling (FoTU). Tyngdpunkten på FoTU och riktad yrkesutbildningspolitik anses vara tillfredsställande även om kommissionen tillägger att det kommer att krävas ansträngningar för att bibehålla konkurrenskraften. Kommissionen påtalar, om än något ofullständigt, behovet av att se till att alla dessa instrument är väl samordnade. Man lägger inte fram några ytterligare förslag.

5.2.3.7. EESK håller med om att anpassningarna inom industrin, t.ex. stålindustrin, måste möta den nya affärsverkligheten och att de inte kan, eller bör, vara beroende av statligt stöd och bidrag för att upphäva effekterna av konkurrensen. I kommissionens politiska ram förefaller det saknas tillfredsställande åtgärder för att underlätta övergången. EESK rekommenderar att man gör en sektorspecifik översyn av sårbara industrier som berörs särskilt av utvidgningen, t.ex. stålindustrin, för att bedöma strukturomvandlingen och redogöra för de övergångsåtgärder som är avsedda att underlätta förändringarna.

⁽¹⁾ Se diskussionen i kommissionens arbetsdokument om utvidgningens inverkan på industrin, SEK(2003) 234, avsnitt 2.2.

5.2.3.8. Inom varvsindustrin var argumentet för interventionsbetalningar i flera år starkt begränsat och knutet till att delvis utjämna de kraftiga prissubventioner som vissa tredje länder erbjuder.

5.2.3.9. I alla förekommande fall var man naturligtvis tvungen att övertyga kommissionen om att det på ett eller annat sätt rörde sig om ett "marknadsmisslyckande".

5.2.3.10. En annan motivering till särskilda åtgärder aktualiseras då marknadskrafterna verkar på ett sätt som leder till en ohållbar utveckling. Det kan bland annat röra sig om behovet av att uppmuntra ny "ren" teknik samt avgifter som är kopplade till miljöskador eller kontroll av avfall inom ramen för att garantera en säker energiförsörjning.

5.2.3.11. Fördelarna med att införa riktade åtgärder för särskilda sektorer gäller både för de nuvarande och de nya medlemsstaterna.

5.2.3.12. Det är intressant att kommissionen även kartlägger sektorspecifika behov för nyare sektorer, t.ex. den kemiska sektorn, flyg- och rymdindustrin, bioteknik och telekommunikation.

5.2.3.13. EESK är positiv till kommissionens vilja att undersöka enskilda sektorer för att pröva de eventuella fördelarna med fler kompletterande politiska åtgärder från Europeiska unionens sida till stöd för en hållbar tillväxt.

5.2.3.14. Sektorspecifika åtgärder behöver inte vara subventioner. De kan bland annat omfatta utbildningspolitik, energipolitik, handelspolitik och användning av informations- och kommunikationsteknik. Det kan även vara nödvändigt att ta hänsyn till yttre artificiella snedvridningar som påverkar de globala handelsvillkoren vid sådana sektorspecifika åtgärder.

5.2.4. Gränsregioner

5.2.4.1. EESK delar kommissionens uppfattning att det kan uppstå speciella problem eller störningar i handeln eller industrin, i synnerhet för små och medelstora företag⁽¹⁾, i gränsregionerna mellan de nya och gamla medlemsstaterna och i de regioner som gränsar till andra östeuropeiska länder.

5.2.4.2. EESK menar att lokala gränsöverskridande snedvridningar eller störningar sannolikt kan förekomma som en del av anpassningsprocessen i anslutning till en utvidgad

gemenskap, och att svaret på denna utveckling bör vara ett delat ansvar. Gemenskapen måste utnyttja den logiska grund och expertis som byggts upp inom ramen för Interreg-programmen (eller liknande särskilda initiativ). Detta kan vara mycket effektivt om kommissionen fastställer en gränsöverskridande politisk ram som gör det enklare för de lokala eller regionala myndigheterna i gränsregionerna att vidta godtagbara åtgärder på lokal nivå.

5.2.4.3. Den viktigaste utgångspunkten för sådana åtgärder måste vara att stödja en övergång till nya övergripande villkor i stället för att hemfalla åt långsiktig protektionism.

5.2.5. De centrala utmaningarna

5.2.5.1. Dagens centrala utmaningar för näringspolitiken med anknytning till konkurrenskraften är

- globaliseringsutmaningen,
- tekniska och organisatoriska förändringar,
- innovation och entreprenörskap,
- hållbarhet och nya samhällskrav,
- återgång till full sysselsättning,
- försvarsupphandling,
- yrkesutbildning och livslångt lärande,
- minimering av miljöskadorna (bl.a. miljöeffekten av anknutna tendenser på energi- och transportområdena),
- tillgång till tillräckliga och lämpliga finansiella medel för investeringar.

De fyra första tas upp specifikt av kommissionen i översynen av näringspolitiken.

5.2.5.2. De återspeglar de nyckelfaktorer som bär upp och påverkar de aktuella ekonomiska förändringsprocesserna. EESK håller med om att den första drivs framåt av att världsmarknaderna öppnas och tekniken och vetenskapen gör framsteg. Beträffande de övriga är EESK enig med kommissionen om att det visserligen inte finns något universalrecept för deras utveckling, men att "industripolitiken måste fästa särskild uppmärksamhet vid att vårda dessa starka sidor"⁽²⁾.

⁽¹⁾ Den här frågan diskuteras mer ingående i kommissionens arbetsdokument om utvidgningens inverkan på industrin, SEK(2003) 234, avsnitt 2.2.

⁽²⁾ Se avsnitt V.1 s. 19.

5.2.5.3. Kommissionens meddelande är intressant på så vis att det ställer upp ramarna för en ökad förståelse för det tryck som utövas på industrins utveckling inom gemenskapen. Det grundläggande budskapet i detta meddelande, som får EESK:s stöd, är att man i anslutning till näringslivets, näringslivsorganisationernas, de lokala och regionala myndigheternas, de nationella myndigheternas och gemenskapens gemensamma ansträngningar bör bekräfta och uppfylla behovet av att bevara och förstärka industrins konkurrenskraft i en miljö som möjliggör en hållbar och bärkraftig framtid. Politiken på europeisk nivå måste säkerställa att industrins konkurrenskraft stärks genom minskade kostnader och minskad byråkrati inom ramen för Lissabonstrategin.

5.2.5.4. Effekten av den ökande globaliseringen innebär att olika näringslivssektorer tvingas anpassa sig till en mer konkurrensutsatt kommersiell miljö där samverkan och ömsesidigt beroende bör öka, vilket berör både arbetstagare, underleverantörer, universitet och forskningsinstitut.

5.2.5.5. Något som blir direkt avgörande för anpassningsprocessen är att införa ny teknik och acceptera organisatoriska förändringar. Detta får långtgående konsekvenser för arbetstagarnas kompetensutveckling och riktar uppmärksamheten på att de offentliga utgifterna för utbildning måste öka, vilket skulle vara motsatsen till det senaste årtiondets uppenbara sänkning. Arbetsgivarna har en avgörande roll att spela i arbetslivet genom att göra det livslånga lärandet till en realitet för alla arbetstagare. Tillräckligt yrkeskunnande gör också förändringar lättare att acceptera. De kan till och med betraktas som möjligheter, inte bara som hot.

5.2.5.6. Kommissionen bör fortsätta att förbättra programmen för yrkesutbildning och livslångt lärande, vilket kan främja förståelsen och kunskapen i de nya medlemsstaternas offentliga förvaltningar om inte bara EU-lagstiftningen utan också – och framför allt – lagstiftningens effekter på ekonomin. Det krävs också konsekvent upplagda fortbildningsprogram för företagare och arbetsmarknadsparterna. Valfungerande arbetsgivarföreningar och fackföreningar bör uppmuntras i de nya medlemsstaterna, liksom förbättrade institutionella ramar som kan motsvara den marknadsbaserade ekonomins behov.

6. Ett nytt grepp på politiken

6.1. Grundvalen för gemenskapens industripolitik återfinns i EG-fördragets artikel 157. De kommande årens utveckling av

industripolitiken i gemenskapen kommer enligt meddelandet att bygga på följande, sammankopplade, angreppssätt:

- Bästa möjliga ramvillkor.
- En mer systematisk EU-strategi för att förbättra ramvillkoren.
- Att förbättra integreringen av EU:s politik på olika områden som inverkar på industrins konkurrenskraft.
- Att tillgodose de särskilda behoven inom industrin i de anslutande länderna.
- Att sträva efter en bättre global samhällsstyrning.
- Att testa strategins betydelse för olika sektorer.

6.2. EESK menar också att detta angreppssätt är logiskt, men det förutsätter detaljusteringar av politiken på gemenskapsnivå och i vissa fall på medlemsstatsnivå. Det kan emellertid vara ett värdefullt tillvägagångssätt om det bidrar till att formulera adekvata åtgärder.

6.3. Detta meddelande är inte rätt instrument för att utforma detaljförslag om en förbättrad politik för näringslivet. Däremot är det en kritisk översiktsgranskning som, om den godkänns, kan markera principerna för de åtgärder som bör följas. Kommande steg, som nu är högprioriterade, måste fokusera på de teman som skisserats ovan under punkt 6.1.

6.4. EESK välkomnar det förslag som beskrivs i meddelandet i syfte att lansera en fortlöpande översyn av all EU-politik som påverkar industrin. Denna kommer av nödvändighet att täcka ett brett spektrum av politik och policyåtgärder.

6.5. Den fortsatta översynen kommer att förstärkas genom tillämpning av de nya åtgärder som kommissionen antagit för att förenkla sina ledningsmekanismer, samt införande av väldefinierade samrådsåtaganden och anknutna bedömningar av de politiska förslagens genomslag, bland annat med avseende på de ekonomiska, sociala och miljömässiga effekterna. Översynen måste innefatta systematisk bevakning av kostnads-effekten för industrin av alla nya lagstiftningsförslag. Förutom den specifika effektbedömningen av de enskilda åtgärderna bör kommissionen uppmanas att regelbundet offentliggöra sin bedömning av de kumulativa effekterna av alla EU-beslut på industrins kostnader och effektivitetsnivå, både totalt och för vissa sårbara sektorer.

6.6. En mer systematisk process för genomslagsbedömning skulle göra förfarandet överskådligare och samtidigt ge en grundval för en bredare dialog med de berörda parterna om hur politiken accepteras och en debatt om effekterna. Detta blir särskilt värdefullt som stöd i EESK:s fortsatta arbete.

6.7. Man skall inte dra slutsatsen att industripolitiken är snävt inriktad på officiella åtgärder. Därför vill EESK också lyfta fram industrins, branschorganisationernas och industriförbundens uppgift att i samverkan med arbetsmarknadens parter inta en aktiv roll när det gäller att se till att industrin bygger vidare på sitt bidrag till EU:s ekonomier.

6.8. Inför Europaparlamentet⁽¹⁾ beskrev kommissionär Erkki Liikanen detta kommissionsmeddelande som ett första steg i en större process där industrin åter kommer att hamna på den politiska dagordningen. Det skulle också öppna en granskning av hur EU-politik av olika slag är kopplad till det

(¹) I ett anförande den 22 januari 2003.

Bryssel den 17 juli 2003.

europiska näringslivets prestationsnivå och möjliggöra en genomgång av vad som bör göras för att förstärka EU-företagens konkurrenskraft.

6.9. EESK välkomnar denna förnyade granskning av direkt avgörande aspekter av EU:s politiska beslutsprocess och ser fram emot att medverka med fortsatta bidrag till debatten efter hand som den utvecklas.

6.10. Vi ställer oss också positiva till att Europeiska unionens råd struktureras om så att en ny konstellation – med lämplig beteckning – utgörs av ett konkurrenskraftsråd, med många av de huvuduppgifter som berör industripolitiken.

6.11. Vi behöver emellertid inte påminna rådet eller kommissionen om att industripolitiken visserligen främst måste fokusera på faktorer som direkt påverkar konkurrenskraften, men att en framgångsrik och välgrundad uppmuntran till industriell utveckling förutsätter bättre förståelse av hur industrin influeras av – och själv influerar – många andra gemenskapsåtgärder.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH
